

LA CURSA D'ARMAMENTS

Moltes vegades es pensa que la guerra és una cosa que s'esdevé de la mateixa natura de l'home. S'associa ràpid i fàcilment agressivitat i intents de destrucció. Amb la guerra es confonen conflictes socials amb trets psicològics i així es justifica amb fatalisme i s'acaba disculpant als qui la promouen. La guerra, sense cap mena de dubte, respon a interessos històrics, geopolítics i econòmics; cap guerra és lliura per l'essència agressiva dels governants, encara que aquest factor es trobi present, ni per la conducta naturalment agressiva dels pobles. La raó, precisament, és el que ens diferencia dels animals i, de les guerres per instint les lleis de la supervivència i de l'evolució.

Des dels romans conquerint territoris per configurar un imperi que al legionari li seguia el recaptador d'impostos, fins les grans potències tractant de conservar el seu poder sobre matèries primes i la mà d'obra barata del tercer món, o creant cinturons de protecció geopolítica; la guerra i el militarisme obeeixen a causes que tenen l'última arrel en l'economia i preservació del sistema establert.

L'any 1982, es gastaren 600.000 milions de dòlars en la cursa d'armaments; això vol dir 1.700 milions de dòlars al dia, 74.000.000 per hora, més d'un milió de dòlars per minut; que vol dir 160.000.000 de pessetes per cada 60 segons. Aquesta enorme quantitat de diners beneficia a un grapat de fabricants d'armes, de científics que es dediquen a la investigació de nous sistemes bèl·lics i a intermediaris polítics i militars que participen en diferents fases de procés de creació, producció i comercialització.

«El pes d'un immens sistema militar i d'una gran indústria bèl·lica fa sentir la seva influència econòmica, política, i fins i tot espiritual a cada ciutat, cada ajuntament i a cada oficina del govern Federal». Aquesta frase no fou dita per un crític pacifista sinó pel general Eisenhower al seu discurs de comiat com a president dels Estats Units.

Eisenhower havia estat comandant suprem de les forces aliades durant la segona guerra mundial i havia fomentat la unió de la indústria bèl·lica amb els científics i els militars, però no molts anys després alertà el seu país sobre els perills de la influència que podria tenir el que ell va anomenar, «el complex militar-industrial».

Si agafem el cas dels Estats Units, avui, aquest complex militar-industrial ha assolit una gran incidència. Un grup d'investigadors de la Universitat de Cambridge després de realitzar un estudi suggereixen que existeix un complex militar-industrial-tecnològic acadèmic-laboral-empresarial i polític que es beneficia de la indústria bèl·lica. «La dependència del Pentàgon

de les indústries bèl·liques el porta a accelerar la d'armament més enllà de les reals necessitats geopolítiques», afirmen en el seu estudi.

Els contractistes del Pentàgon es troben entre les cent empreses més grans i per citar dos altres exemples en diferents camps: el 1980, dues-centes institucions universitàries obtingueren contractes per valor de 652.000.000 de dòlars per investigar sobre nous armaments; a més 500.000 científics treballen per a la guerra. Les dades parlen per si soles per demostrar com es beneficia una èlite del poder en la cursa d'armaments. Per exemple: l'any 1973 més de dos mil ex-oficials de l'exèrcit nord-americà eren treballadors a les cent empreses fabricants d'armes que absorvien el 66% dels contractes del Pentàgon, però el trànsit de personal té dues direccions; el mateix any, 275 executius de la gran indústria bèl·lica tenien càrrecs d'importància al departament de defensa.

Aquest esquema del complex militar-industrial es repeteix amb més o menys variants als altres països. El cas soviètic al tractar-se d'una economia centralitzada té diferències però allí el sector bèl·lic compta amb més prerrogatives i facilitats, mitjans, recursos, majors salaris, i estímuls materials que altres rames de la indústria en general.

Al tercer món les burgesies depenents s'allien amb els dictadors per relançar la cursa d'armaments. Als Estats Units, països de l'Europa Occidental i al Japó l'aliança s'estableix entre governs que, en funció de la seguretat, submergeixen els ciutadans en la incertesa de la guerra. I als països anomenats socialistes la cursa d'armaments té preponderància.

En definitiva 600.000 milions de dolars repartits entre uns pocs per posar-nos en perill a tots.

La guerra nuclear no pot ocórrer, ningú serà tan irracional ni boig com per destruir el món, les armes s'acumulen perquè no esdevingui la guerra. No és difícil d'escoltar aquests tipus d'arguments, encara que tenen una base certa. Per desgràcia els nous sistemes tecnològics aplicats a les màquines bèl·liques, per exemple els que posseeixen els euromíssils, ens acosten més a la possibilitat de la guerra. Pensem per un moment que els qui argumenten un conflicte nuclear com a impossible tenen la veritat, de totes maneres ens trobem que la indústria bèl·lica seguïa funcionant, els científics continuen investigant, els governs compren armes, el 65% dels satèl·lits que llancen a l'espai i dels vols espacials tenen finalitats militars, es modernitzen els exèrcits i el tercer món segueix en conflicte; quina incidència té tot això pel sistema?.

Si comencem pel més evident, veurem que

es deriven cap a la cursa d'armaments recursos econòmics que són fonamentals per pal·liar els efectes del sub-desenvolupament. S'ha calculat que el que es gasta a l'any en qüestions militars és l'equivalent a tot el que produeix el Tercer Món el mateix període de temps. Amb el 6% del que es destina a l'armamentisme es donaria un impuls enorme per treure el Tercer Món del sub-desenvolupament, recordem que dir sub-desenvolupament, és referir-se per exemple a 800.000.000 de persones submergides a la pobresa, 1.500 milions sense cap tipus d'assistència mèdica, a 800 milions d'analfabets adults a 250 milions de xiquets sense escolaritzar entre moltes més xifres que ens porten a la misèria de gent concreta i, afegint a tot això, que per mantenir les despeses militars mundials cadascú de nosaltres està sacrificant de tres a quatre anys dels nostres ingressos al llarg de la nostra vida laboral.

Per comprendre els efectes que té la cursa d'armaments sobre nosaltres i el planeta, podem també recordar que la indústria bèl·lica davalla notablement els recursos naturals no renovables i de les fonts d'energia, el consum mundial d'hidrocarburs líquids a la indústria bèl·lica és igual al doble del consum anual de tota Àfrica i el 4% del consum mundial, enfront a les previsions per a l'any 2.000 quan es calcula que hi haurà més atur, més fam, major exhauriment dels recursos naturals, menys boscos i menys aigua potable. L'economia de la guerra ens porta al caos encara que no es disparés un sol míssil i no esclatés cap guerra més.

En tercer lloc cal veure que les despeses militars no es poden incloure en la categoria de la inversió sino en la del consum pel fet que es produeixen uns tipus de béns que no tenen cap utilitat social; per la mateixa raó la indústria bèl·lica aguditza les tendències inflacionàries de l'economia i agrava la crisi a llarg termini. Tampoc serveix de molt la cursa d'armaments per pal·liar l'atur com se'ns diu sempre, en realitat les fàbriques d'armes utilitzen una sofisticada tecnologia que requereix poca mà d'obra, la mateixa quantitat de diners invertits en altres tipus d'indústries civils donarà sempre com a resultat més quantitat de llocs de treball segons s'ha demostrat en diferents estudis. S'ha calculat que amb el que es va gastar en armament l'any 1981 s'haugessin pogut generar 109 milions de llocs de treball al Tercer Món i que, en cinc anys d'aplicar les despeses militars a la creació de llocs de treball, es podria acabar amb la desocupació mundial.

Una altra conseqüència important de la cursa d'armaments és que la venda de tecnologia i directament de sistemes bèl·lics i armes convencionals aguditza el deute extern dels països del Tercer Món i també de molts dels desenvolupats que actuen de compradors; d'aquesta manera els desequilibris de l'economia de què tants parla i es diu voler solucionar són agra-

vats per la via de comerç d'armes, al mateix temps això implica que es fomenten les relacions de dependència entre el Tercer Món i el món desenvolupat, creant una barrera més per assolir un ordre internacional més just i menys desigual. Per tot això és possible que els qui consideren que una guerra nuclear mai esclatarà poden tenir una part de raó, però és millor no perdre de vista les conseqüències econòmiques, socials, ecològiques i polítiques que té la cursa d'armament: el problema central de la nostra època.

El creixent interès de la guerra nuclear, les armes atòmiques i els moviments pacifistes, són, sense cap mena de dubte, evidents als últims temps. Però hi ha el perill de deixar de costat un aspecte de la cursa d'armaments també molt important: el de les armes convencionals o no nuclears. Dels 600.000 milions de dòlars que es gastaren en armament l'any 1982, el 90% es dedicà a l'armament convencional. Fins fa molt poc la producció d'armes convencionals es feia patent sols en l'anomenat món desenvolupat, però des dels anys 70 el tercer món està fabricant armes amb tecnologia importada i exportant armes a altres països sub-desenvolupats i també a nacions centrals. L'investigador nord-americà Michael Clare de l'Institut d'Estudis Polítics de Washington considera que, ja que les exportacions soviètiques i franceses estan augmentant, es pot calcular que, unit el foment a l'exportació que ha donat l'administració Reagan, el subministrament total d'armes al tercer món podria superar el bilió de dòlars durant la dècada actual.

S'anomenen armes convencionals aquelles que no són nuclears. El terme és ampli i inclou armes tan dispars com una pistola comú fins al Napalm. Una manera que s'utilitza també per definir-les és que no serveixen per a destruccions tan massives com les nuclears; això és molt relatiu ja que hi ha armes convencionals que tenen un efecte que podríem anomenar de quasi nuclear; per exemple la bomba de fragmentació BD-1 de la República Federal Alemanya pot destruir unes setanta-cinc illes d'una ciutat. D'altres armes noves on s'inclouen les variacions del napalm i les esmentades bombes d'expansió o fragmentació poden produir efectes semblants al d'un petit cap nuclear.

Ja que la gran oposició a la cursa d'armaments es centra en les armes nuclears, els estratègies militars estan començant a plantejar-se un ús major d'armes convencionals en les seves possibles accions, (així ho declarà no fa molts mesos el general Rogers cap suprem de l'OTAN a un diari espanyol).

Un exhaustiu informe de l'Institut Internacional d'Investigacions per a la pau d'Estocolm, el SIPRI, explica que al segle XX la preocupació militar s'ha concentrat menys en derrotar a grups de tropes de l'enemic que a impedir que aquests ocupessin terrenys; això ha conduït a

un augment massiu de la potència de foc en particular, la gran concentració de míssils, capaçs de destruir grans superfícies, i a la utilització d'armes de efectes indiscriminats com: les bombes múltiples o d'acció retardada, les mines dissimulades i les mines de fragmentació no direccionals. Al mateix informe s'expliquen les característiques d'alguna d'aquestes armes i sistemes, per exemple les bombes múltiples són el cas típic d'armes modernes contra tropes; aquestes bombes s'obren en l'aire deixant caure gran quantitat de granades i bombes petites que poden explotar immediatament o un temps després per un mecanisme que en retarda l'acció. Unes altres armes són els «dards menuts», es tracta de petites fletxes generalment d'acer que poden ser disparades per fusells utilitzant cartutxos que contenen de quatre a dotze dards, així mateix hi ha coets que porten caps amb sis mil dards al seu interior, un cop aquestes fletxes fan impacte al cos humà es dobleguen en forma de ganxo fent-ne molt difícil l'extracció.

Les bombes d'explosió en l'aire, per esmentar un tercer exemple, poden també escampar un núvol de gas o partícules d'alumini o magnesi; el núvol s'excarpa per la superfície i pot introduir-se per qualsevol lloc des d'una trinxera enemiga fins a una ciutat. A més a més del perill que gaudeixen armes tan sofisticades, les guerres amb armes convencionals que es lliuren al tercer món -recordem per exemple les de les Maldives, les actuals del Líban, les d'Iran-Irak- ens poden conduir ràpidament a guerres nuclears limitades o generalitzades. Des de 1945 fins a 1980 es lliuraren al món 140 guerres convencionals i en alguns casos els governs pensaren en utilitzar armes nuclears, per exemple el cas del Vietnam, ja que la frontera entre armes convencionals i nuclears es perd cada cop més. Aquestes guerres al Tercer Món amb armament no nuclear són un problema al qual també s'enfronta el moviment pacifista d'arreu del món, després de tot cal no oblidar que quasi sempre es fan amb armament comprat als països democràtics i que no estan en guerra.

Es freqüent al parlar de la cursa d'armaments la utilització d'una sofisticada terminologia. L'explicació de complexos estratègics i armes semblen entrar al camp de la ciència ficció cosa que produeix una lògica repulsa per part de qui escolta o llegeix. A vegades és necessari i convenient recórrer a la més crua realitat perquè aquest llenguatge tècnic i tancat es trenqui per entendre de forma directa per què hi ha tants milions de persones que s'oposen a la cursa d'armaments, a la guerra en general i a la nuclear en particular. Una de les vies que molts dels moviments per a la pau estan utilitzant és la d'analitzar les conseqüències de l'esclat d'una bomba nuclear a una ciutat i als seus voltants. A l'estat espanyol es compta amb alguns estudis sobre la qüestió, veurem aquí les conclusions de dos d'ells; el primer fou realitzat per

Llúcia Villaplana, Andrés Felpeto i Rafael Bermejo -estudiants de ciències de la informació- i fou publicat a la revista ALPHOZ al seu número dos. El segon està elaborat per un grup de ATS de València i fou publicat a la revista BLANCH el mes de Març de 1983. Ambdós estudis coincideixen en assenyalar que, encara que l'Estat Espanyol no té instal·lades armes nuclears al seu territori, la presència de bases nord-americanes i de sistemes de ràdar per a la defensa d'Occident la converteixen en blanc possible dels míssils soviètics en cas de guerra.

Un dels estudis es basa en l'explosió d'un míssil amb un cap nuclear d'un megatón, tenint en compte que un atac real seria molt més potent, sobre una ciutat. Per efectuar un càlcul s'ha de tenir en compte la pressió de l'ona explosiva i la distància del punt zero, o sigui on esclata el cap nuclear, així mateix aquesta explosió es pot fer a terra o a uns quants metres d'alçada, amb diferents conseqüències a cada cas.

Immediatament després de l'explosió, diu l'informe, el cap nuclear emetria un curt resplendor de llum amb una intensitat suficient com per encegar a tots els qui estiguessin mirant-la, en tres segons es formaria una intensíssima bola de foc de quilòmetres de diàmetre, en dotze segons una ona explosiva es desplaçaria a una velocitat superior a la del so abastant una zona de 160 km². acompanyat de ventades superiors als 320 km. hora, un huracà natural difícilment sobrepassa els 180 km./h. Les conseqüències immediates serien més o menys les següents; els edificis més sòlids, quedarien totalment destruïts, les construccions de maó i materials habituals no podrien resistir la sobrepressió i el foc, quedant reduïts a goma i s'empassarien persones que estiguessin a dins, els cotxes s'arrugarien formant una bola. Tot el que estigués dret a un radi de set km. volaria pels aires. Els ciutadans haurien mort passats dotze segons, els cotxes, arbres, pals de llum i de telèfon i tot el que s'hagués fos es convertiria en projectils que agranaria en efectes letals una zona molt més gran. Als llocs propers a l'explosió s'assolirien temperatures superiors als 1.000 graus C.

INSTRUCCIONS A LA POBLACIÓ CIVIL EN CAS D'ALARMA NUCLEAR:

Aparteu-vos de les finestres, manteniu les mans lliures sense agafar gots, ampolles, ni cigaretes, aparteu-vos de mobles i objectes pesats, desfeu-vos de qualsevol tipus de roba que us oprimeixi, traieu-vos de les butxaques ulleres, llapis, bolígrafs i qualsevol altre tipus d'objecte esmolat. Immediatament després de percebre la lluentor de l'explosió nuclear asseieu-vos al terra i tracteu d'amagar el cap entre els genolls mentre us dieu adéu.